

Erdődi Gábor

GÁSPÁR FERENC NOVELLAI ELÉ

Gáspár Ferenc vidám fickó. Novelláiból dől a mesélőkedv, s ez manapság hiánycikk. A *Vegyigyümi-történet* például telibe találja írásainak kevert, fanyar ízeit: „A bajok akkor kezdődtek - írja -, mikor Jolánka meghalt rákban, és apámnak először csak a vérnyomása ment föl, aztán pedig egy kicsit megütötte a guta.”

Ez az „egy kicsit” árulja el Gáspár Ferenc igazi hangját-kedélyét. Dylan Thomas fordítójaként nem állhatom meg, hogy ne Dylan karácsonyi novellájának kölyökkutya-humorához hasonlítsam e hangvételt. Nála olvassuk: „És egyszer volt nekem egy horgolt orrvédőm egy nagynénimtől, aki azóta, sajna, már nem nyerít velünk.” (Egy gyermek karácsonya Walesben). A beszélt nyelv, az élet-szag is dylanés. Az emlékezéstechnika úgyszintén, csak bajai helyszínnel: „Megint itt voltunk tehát Baján, és megint virágozott a lila akác a régi házban, dongtak a méhecskék, a hátsó kertben mindent elborított a gaz, a budi az összeomlás szélén állt (...) visszaálmodtam magam a múltba, mikor még nemcsak Viki néni élt itt, hanem az én kopasz fejű gyógyszerész nagyapám is, akit egész Baja ismert és szeretett.” (*Csikos nadrág*)

Mily groteszk egy temetés leírása nála (is): „És senki sem mert hazaindulni, hiszen a Viki néni még mindig nem került bele a kriptába, furcsa egy temetés volt, annyi szent...” (u.o.)

Gáspár Ferenc modern Szent György, ki ló helyett lóerős járművén halad, Arthurlovag, ki több novellája szerint a bajban mindig tetterre kész, de fonák helyzetekbe kerül barátjával, Gusztival: hol takarítás fejében beköltözött cigányok késes bandájával kerülnek szembe (*Nektek annyi!*), hol anyósa testvérének Opeljét kell visszahozni (*Opel, sose kop el*). A főhős mindannyiszor kényes helyzetekbe bonyolódik, olyannyira, hogy az író ki is kandikál művéből, összekacsint az olvasóval, tipikus gáspári humorral. „Aki ezt olvasván felszisszen, mondván, te jó ég, mi lesz ebből stílusosan és morálisán...” (*Nektek annyi!*)

Újabb novelláiban mintha a krimiszerűség, a maffiavilág légköre kezdene eluralkodni, sötétebb-élesebb, szinte filmszerű a világlátás. Például az *Ügyeljünk a részletekre* című novellában. Fagyasztó a légköre, nem egészen kifejtett a beszélők kiléte, így sokszólamú és titokzatos homályban marad, kik is beszélnek - időtlenül - holokausztról és internetről egy söröző-

ben. A másik szinten filmes hologram-agresszió vetül elénk, majd a főszereplők zúrós családi háttere. S csak ez a diszharmonikus-feszült lélektani állapot magyarázza - ha magyarázza - a hitchcocki végkifejletet, a hemingwayi rejtett, homályos agressziót.

„Már a kapunál járt, mikor észrevette, hogy követik. A lépések egyre gyorsabbak voltak, s bár S. egy pillanat alatt kilépett a felöltőjéből, mégis érezte a hideg pengét, ahogy elcsúszik az oldala mellett, és megkarcolja a bőrét.”

Talán a szabad asszociációsor még modernebbé, filmszerűbbé is teszi amannál: „Vasbot, gondolta S. Mint a Piszkos Fredben. Kirántani, és aztán suhi. Milyen jó lenne, ha csak álmodnék. Álmodnám az egészet itt ezzel a tökféjú rablóval...”

A *Jenőke* c. novella előző variációját is ismerve megerősödik bennem a sejtésem, hogy Gáspár Ferencet tehetsége a fantasztikum, a misztikus irányába (is) viszi: a temetői horror, a virágtartó-tolvajlás története elé ír gogoli csavart: Bozóki saját halálhírét költi egy előző életből, és így látogatja meg egy idegen világból érkező saját sírját, gogoli „holt lélek”-ként.

Az elbeszélés tónusa itt is vegyes - mint a mondat jelzői - félig démoni, félig komikus: „Hirtelen megindult a szél, lehűlt a levegő. Varjak károgtak valahol az ég alatt, és Bozóki, ahogy feleszmélt a - kicsit infernális, kissé ütődött - töprengésből, fekete ruhás alakot látott elsietni maga mellett.”

A hangulatfestést a Gáspárnál állandó irodalmi asszociációk is fokozzák - például ahogy az özvegyet a temetőben megpillantja: „Nem is csúnya, vélte Bozóki, és éppen a temetőben való ismerkedés, meg holmi Krúdy-elbeszélések jutottak az eszébe, mikor az özvegy hirtelen mozdulattal előrenyúlt, és...” Az ősről pedig hol Jeanne d'Arc, hol Ady asszociálódik - groteszk módon, szabadon tördelve:

„Züm, züm, gondolta, meg nyögő lombok alatt.”

S valóban, a novella vége adysan, gulácsysan látomásossá, elégikusan távolítóná válik, színszimbolikával fokozva, s a jelző adys kettőzésével: „Gonosz suhancok, és bolond, bolond fekete özvegyek.” (*Jenőke*)

Mindent egybevetve úgy érzem, Gáspár Ferenc a tárcanovelláktól a sokszólamú regény és a krimiszerű filmforgatókönyvek felé közeledik.

Útját érdeklődéssel kísérhetjük.